

Fastsettelse og endring av vilkår ved prøveløslatelse fra fengselsstraff

Strgjfl. § 43. Fastsettelse og endring av vilkår ved prøveløslatelse fra fengselsstraff

Det er en forutsetning for prøveløslatelse at prøveløslatte ikke begår ny straffbar handling i prøvetiden.

Dersom det fremstår som nødvendig for å gjennomføre prøveløslatelsen på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte, skal kriminalomsorgen sette som vilkår at prøveløslatte i en tidsavgrenset periode skal møte for kriminalomsorgen i upåvirket tilstand. Dersom det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring, skal kriminalomsorgen i perioden med møteplikt fastsette at prøveløslatte skal

- a) overholde bestemmelser om bosted,
- b) møte i upåvirket tilstand hos offentlig myndighet, person eller organisasjon etter kriminalomsorgens anvisning,
- c) overholde bestemmelser om behandling,
- d) overholde bestemmelser om oppholdssted, arbeid eller opplæring, eller
- e) unnlate å ha samkvem med bestemte personer.

Dersom det fremstår som nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen, kan fastsatte vilkår i perioden med møteplikt oppheves, endres eller kriminalomsorgen kan fastsette nye vilkår som nevnt i annet ledd. Ved mistanke om brudd på vilkår fastsatt med hjemmel i § 43 kan tiltak etter § 56 iverksettes.

Kriminalomsorgen kan forlenge perioden med møteplikt innen prøvetidens utløp på samme vilkår som nevnt i tredje ledd.

Domfelte og fornærmede skal tilbys gjenopprettende prosess. Dersom de ved avtale kommer frem til enighet om å overholde bestemmelser om oppholdssted, eller unnlate å ha samkvem med bestemte personer, skal kriminalomsorgen ta hensyn til avtalen ved fastsettelse av vilkår for prøveløslatelse. Kriminalomsorgen trenger ikke å ta hensyn til avtalen dersom den blir urimelig for fornærmede eller domfelte.

Endret ved lov 20 juni 2014 nr. 49 (ikr. 1 juli 2014 iflg. res. 20 juni 2014 nr. 795).

Forskriften § 3-42. Møteplikt i prøvetiden

Leder av fengsel skal i samarbeid med friomsorgskontoret fastsette dato for første oppmøte og oppmøtehyppighet før tidspunktet for løslatelse. Perioden med møteplikt løper fra tidspunktet for første møte ved friomsorgskontoret. Domfelte skal møte presis.

Lengden på perioden med møteplikt skal normalt være 3 måneder. Ved lengre dommer der det fremstår som nødvendig for å motvirke ny kriminalitet, kan perioden med møteplikt fastsettes for inntil 1 år. Lengden på perioden med møteplikt kan settes for en lengre periode enn 1 år dersom hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen gjør det særlig påkrevet. Ved kortere dommer kan perioden med møteplikt fastsettes for en kortere periode, men ikke under 1 måned. I tillegg til en egen saksbehandler ved friomsorgskontoret, kan det benyttes annen kontaktperson oppnevnt av friomsorgskontoret.

Det skal utarbeides en gjennomføringsplan mellom friomsorgskontoret og domfelte om det nærmere innholdet i perioden med møteplikt. Planen kan endres dersom det er nødvendig på grunn av nye opplysninger eller endret livssituasjon.

Domfelte skal på forhånd få adgang til å uttale seg om perioden med møteplikt for kriminalomsorgen og om eventuelle øvrige vilkår.

Domfelte skal selv dekke reiseutgifter i forbindelse med oppmøteplikten. Kriminalomsorgen skal dekke utgiftene dersom domfelte ikke selv har midler.
Endret ved forskrift 26 juni 2014 nr. 878.

Forskriften § 3-43. Forlengelse av perioden med møteplikt. Opphør

Perioden med møteplikt kan forlenges med inntil 3 måneder. Regionalt nivå kan fastsette ytterligere forlengelse, men ikke utover 1 år. I tilfeller der hensynet til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen gjør det særlig påkrevet, kan regionalt nivå likevel forlenge perioden med møteplikt utover 1 år. Perioden kan ikke forlenges ut over prøvetidens utløp.

Møtepliktsperioden opphører når

- a) den fastsatte perioden utløper, herunder etter forlengelse*
- b) friomsorgskontoret bestemmer det*
- c) det avsies dom eller kjennelse som følge av brudd på prøveløslatelsesvilkår, og den nye dommen utelukker møteplikt*
- d) oppdraget overføres til annet land.*

Endret ved forskrift 26 juni 2014 nr. 878.

§ 3-44. Kontroll av prøveløslatte

Friomsorgskontoret skal påse at fastsatte vilkår overholdes og kan pålegge domfelte å gi opplysninger som kan sikre denne kontroll.

Endret ved forskrift 26 juni 2014 nr. 878.

43.1 Fastsettelse av vilkår

Prøveløslatelse er en del av straffen og prøvetiden skal følgelig være en integrert del av straffegjennomføringen, jf. straffegjennomføringsloven § 10 bokstav e).

De vilkår som fastsettes skal fremgå av løslatelseskjemaet som domfelte skal gjøres kjent med og underskrive på før løslatelse skjer.

Det skal foretas en individuell vurdering for hver enkelt domfelt av lengden på en eventuell periode med møteplikt og eventuelle vilkår etter straffegjennomføringsloven § 43, annet ledd.

a) Hovedvilkår

Punktet utfyller straffegjennomføringsloven § 43 første ledd.

Ved løslatelse på prøve skal det alltid settes vilkår om at det ikke begås nye straffbare handlinger i hele prøvetiden.

b) Møteplikt for kriminalomsorgen

Punktet utfyller straffegjennomføringsloven § 43 annet ledd, første punktum.

Hovedformålet med perioden med møteplikt er å hindre tilbakefall ved å fremme domfeltes evne til å motvirke et kriminelt handlingsmønster gjennom kontrolltiltak.

Vilkår om fremmøteplikt for kriminalomsorgen etter straffegjennomføringsloven § 43 annet ledd skal fastsettes når det anses nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøvetiden. Domfeltes behov for oppfølging og støtte som ikke relaterer seg direkte til fare for ny kriminalitet, er ikke tilstrekkelig for å pålegge vilkåret.

I vurderingen vektlegges særlig om det er en reell fare for at domfelte vil begå straffbare handlinger i prøvetiden, eller det er fare for at domfelte vil unndra seg gjennomføringen/perioden med møteplikt. Det skal blant annet ses hen til den aktuelle dommen, domfeltes forhistorie og atferd i fengselet og legges vekt på om han har mange forutgående domfellelser, såkalt "gjengangerkriminalitet", jf. retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 42, samt hvor langt tilbake i tid de tidligere straffbare forhold ligger og hvor lang tid det har gått mellom handlingene. Særsilt vekt tillegges nye straffbare forhold eller vilkårsbrudd begått i prøvetiden etter tidligere dommer, men også straffbare forhold begått kort tid etter dommer som er gjennomført til endt tid, tillegges vekt. Videre vektlegges om domfelte har vist tilstrekkelig vilje eller evne til å endre sin livsførsel.

Straffavbrudd i periode med møteplikt er regulert i straffegjennomføringsloven § 35 med tilhørende retningslinjer.

c) Særlige vilkår i perioden med møteplikt for kriminalomsorgen

Punktet utfyller straffegjennomføringsloven § 43 annet ledd, annet punktum.

Særlige vilkår ellers i perioden med møteplikt skal fastsettes når det fremstår som nødvendig for en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen, særlig for å motvirke at det begås straffbare handlinger i prøvetiden eller i tilfeller der det er fare for at domfelte vil unndra seg gjennomføringen, jf. vurderingsmomentene under bokstav b over. Det bør videre ses hen til domfeltes ressurser, eventuelle rusproblemer, miljøtilhørighet, særlige personlighetstrekk, bosted, jobbmuligheter, behandlingsbehov, kriminalomsorgens tidligere kjennskap til domfelte, og opplysninger fra domfelte selv, m.m. Der det foreligger personundersøkelse eller rettspsykiatrisk vurdering skal disse vektlegges. Domfeltes behov for oppfølging og støtte som ikke relaterer seg direkte til fare for ny kriminalitet er ikke tilstrekkelig for å pålegge vilkår.

Det skal foretas en konkret vurdering med fastsetting av ett eller flere vilkår som etter en totalvurdering fremstår som hensiktsmessige - herunder kontrollerbare og gjennomførbare - og nødvendige for å hindre at det begås nye, straffbare handlinger.

Det bør ved behov undersøkes om domfelte ved dom er forbudt å oppholde seg i bestemte områder, jf. straffeloven § 57, eller om domfelte er ilagt besøksforbud eller oppholdsforbud av påtalemyndigheten, jf. straffeprosessloven § 222a og 222b.

Til de enkelte vilkår

a) domfelte skal gjøres spesielt oppmerksom på at bosted ikke kan endres uten forhåndssamtykke av leder av friomsorgskontor. Med bosted menes fast boligadresse

b) domfelte skal gjøre spesielt oppmerksom på at med upåvirket tilstand menes uten påvirkning av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler som ikke er lovlig foreskrevet

c) vilkår om å overholde bestemmelser om behandling innebærer at behandlingen skal påbegynnes og gjennomføres. Vilkåret settes i tilfeller der aktuell behandling antas å bidra til å redusere faren for nye straffbare handlinger. Vilkåret settes ikke dersom domfelte antas å mangle motivasjon eller evne til å overholde bestemmelsene om behandling. Vilkåret settes kun i tilfelle der det er dokumentert faglig grunnlag for å starte eller opprettholde behandlingen

d) med oppholdssted menes land, fylke, kommune, by og tettsted. Det skal innskjerpes for domfelte at han ikke kan oppholde seg utenfor det aktuelle området. Det kan settes vilkår om at domfelte forbys å oppholde seg på et bestemt sted

Dersom det er grunn til å anta at domfelte vil begå nye straffbare handlinger ved opphold i utlandet skal kriminalomsorgen særskilt vurdere om det bør fastsettes vilkår om at domfelte skal ta opphold i Norge.

e) bruk av vilkåret innebærer at alle former for samkvem - herunder telefonsamtaler - med en navngitt person forbys. Vilkåret bør brukes med varsomhet og bør fortrinnsvis begrenses til tilfeller der domfelte er dømt for alvorlige voldshandlinger, alvorlige trusler, samt sedelighetsforbrytelser.

43.2 Opphevelse, endring eller fastsettelse av nye vilkår

Punktet utfyller straffegjennomføringsloven § 43 tredje ledd.

Opphevelse er særlig aktuelt når prøveløslatte har vist en særlig positiv utvikling og vilkår ikke lenger anses nødvendig av hensyn til en sikkerhetsmessig forsvarlig gjennomføring av prøveløslatelsen. Endring eller fastsettelse av nye vilkår er særlig aktuelt der det fremstår som nødvendig for å hindre at prøveløslatte begår straffbare handlinger i prøvetiden, eller det er fare for at han vil unndra seg gjennomføringen/perioden med møteplikt.

Slik opphevelse, endring eller fastsettelse av nye vilkår skal som hovedregel begrenses til tilfeller der et eller flere fastsatte vilkår i ettertid viser seg å være uhensiktsmessig eller ikke lar seg gjennomføre på grunn av senere inntrufne omstendigheter eller omstendigheter som ikke var kjent på tidspunktet for vilkårsfastsettelsen. Slike endringer kan også foretas i tilfelle der prøveløslatte er inne i en uheldig utvikling.

I tilfeller der prøveløslatte har brutt vilkår, gjelder straffegjennomføringsloven § 44, jf. forskriften § 3-45.

Leder av friomsorgskontor fatter vedtak etter denne bestemmelsen.

43.3 Forlengelse av perioden med møteplikt

Punktet utfyller straffegjennomføringsloven § 43 fjerde ledd, jf. forskriften § 3-43.

Forlengelse av perioden med møteplikt er særlig aktuelt der det fremstår som nødvendig for å hindre at prøveløslatte begår straffbare handlinger i prøvetiden, eller det er fare for at han vil unndra seg gjennomføringen/perioden med møteplikt. Det kreves holdepunkter for å anta at ny kriminalitet er særlig nærliggende slik at prøveløslatte av den grunn trenger særlig oppfølging og kontroll. Prøveløslattes behov for oppfølging og støtte som ikke relaterer seg direkte til fare for ny kriminalitet, skal ikke føre til forlengelse av møtepliktperioden.

Leder av friomsorgskontor fattar vedtak etter denne bestemmelsen.

43.4 Ansvarlig for gjennomføring av perioden med møteplikt

Saksbehandler i friomsorgen står for gjennomføringen av møtepliktperioden og skal påse at vilkårene for prøveløslatelsen overholdes. Eventuell annen kontaktperson oppnevnt av friomsorgen, skal veiledes av friomsorgen (heretter ”oppnevnt kontaktperson”).

Enhver som anses egnet, kan oppnevnes som kontaktperson. Det skal innhentes vandelsattest før oppnevningen. Domfelte bør gis anledning til å uttale seg før oppnevningen. Oppnevnt kontaktperson er underordnet friomsorgen, og skal rette seg etter den veiledning og de direktiver som gis. Vedkommende skal holde jevnlig kontakt med prøveløslatte, orientere friomsorgen om prøveløslattes utvikling og drøfte faglige og praktiske spørsmål, samt sende regelmessige rapporter til friomsorgen.

En oppnevnt kontaktperson skal gjøre seg kjent med fastsatte vilkår og følgene av ny kriminalitet eller brudd på fastsatte vilkår.

Oppnevnt kontaktperson har taushetsplikt om prøveløslattes personlige forhold, jf. forvaltningsloven §§ 13 flg. og straffegjennomføringsloven § 7. Oppnevnt kontaktperson skal ikke oppbevare sakens dokumenter hos seg. Som hovedregel gjelder det alt øvrig skriftlig materiale med personopplysninger. Rapporter og lignende returneres friomsorgen fortløpende. Dersom skriftlig materiale i saken unntaksvis av nødvendige grunner oppbevares av oppnevnt kontaktperson under straffegjennomføringen, skal det oppbevares på en slik måte at uvedkommende ikke får tilgang til det og slik at dokumentet ikke kommer på avveie. Dokumentet skal innleveres til friomsorgen ved avslutning av perioden med møteplikt. Oppnevnt kontaktperson skal underskrive løfte om taushetsplikt ved tiltredelse eller overtakelse av oppdraget.

Oppnevnt kontaktperson mottar godtgjøring og refusjon etter regulativ fastsatt av Justisdepartementet.

43.5 Gjennomføringsplan

Friomsorgen skal utarbeide en gjennomføringsplan i samarbeid med prøveløslatte og eventuell oppnevnt kontaktperson.

Gjennomføringsplanen skal omfatte samtlige fastsatte vilkår for prøveløslatelse, jf. straffegjennomføringsloven § 43 første og annet ledd, og skissere innholdet i perioden med møteplikt, herunder møtehyppighet.

Det skal fremgå at prøveløslatte gjennomfører straff, og at brudd på prøveløslatelsesvilkår kan medføre innskjerpingssamtale, nye vilkår eller gjeninnsettelse i fengsel i medhold av straffegjennomføringsloven § 44, og at ved ny straffbar handling begått i prøvetiden gjelder reglene i straffegjennomføringsloven § 45, jf. straffeloven § 52 første ledd bokstav b om hel eller delvis fullbyrding av gjenstående fengselsstraff.

43.6 Innhold i perioden med møteplikt. Kontroll

Prøveløslatte skal normalt møte for friomsorgen på hjemstedet. Hvis den prøveløslatte ikke kan møte til avtalt tid på grunn av sykdom, kreves dette dokumentert ved legeerklæring. Legen skal uttale seg om domfeltes mulighet til å gjennomføre de tiltak straffen består av, og som det er aktuelt å gjennomføre på sykdomstidspunktet. Det forutsettes at domfelte snarest mulig gir beskjed om sitt fravær. Fristen for fremleggelse av legeerklæring er senest tre dager etter det manglende oppmøtet. Etter dette tidspunkt skal brudd på gjennomføringen anses å foreligge. Kriminalomsorgen kan når spesielle omstendigheter tilsier det forlenge fristen for fremleggelse av legeerklæring.

Ved behov - for eksempel ved lang avstand til nærmeste friomsorgskontor - kan prøveløslatte møte for oppnevnt kontaktperson nær hjemstedet. Han skal møte i upåvirket tilstand, dvs. uten påvirkning av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler som ikke er lovlig foreskrevet.

Friomsorgen og/eller eventuell oppnevnt kontaktperson skal ha et nært samarbeid med prøveløslatte, og ha slik kontrollmøtehyppighet som anses nødvendig for å gjennomføre prøveløslatelsen på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte, slik at nye straffbare handlinger motvirkes.

Kontrolloppmøtene skal normalt bestå av en kort samtale i kontrolløyemed. Friomsorgen skal på denne måten få kunnskap om prøveløslattes livssituasjon, om innholdet i gjennomføringsplanen overholdes og om prøveløslatte forholder seg som skissert i framtidsplanen. Ved behov bør friomsorgen formidle kontakt med andre etater i henhold til behov som fremkommer av framtidsplanen. Det vises til egne retningslinjer om framtidsplan.

Eventuell oppnevnt kontaktperson skal stå i nær kontakt med friomsorgen, og gi kvartalsvis melding om gjennomføringen av møtepliktperioden. Slik melding kan erstattes av et møte mellom prøveløslatte, oppnevnt kontaktperson og friomsorgen. Referat fra møtet skal i så fall nedtegnes skriftlig.

Eventuell oppnevnt kontaktperson skal ta alle uregelmessigheter opp med friomsorgen, som for eksempel brudd på vilkår eller ved mistanke om at det er eller vil bli begått ny straffbar handling. Leder av friomsorgskontor avgjør hvordan saken videre skal behandles, jf. straffegjennomføringsloven § 44 med tilhørende retningslinjer.

43.7 Avgjørelsesmyndighet. Nærmere om gjennomføring av perioden med møteplikt/vilkår

Leder av fengsel treffer avgjørelse om periode med møteplikt og øvrige vilkår og gir vedkommende friomsorgskontor melding om at perioden med møteplikt skal iverksettes.

Friomsorgen skal kontaktes for samarbeid angående vurdering av spørsmålet om perioden med møteplikt og om periodens lengde.

Friomsorgen skal også kontaktes for samarbeid angående vurdering av om øvrige vilkår skal fastsettes, og i tilfelle hvilke.

Perioden med møteplikt og øvrige vilkår gjennomføres i regi av friomsorgen i det fylket prøveløslatte skal oppholde seg. Vedkommende kontor har det faglige og administrative ansvaret for perioden med møteplikt. Dersom prøveløslatte endrer oppholdssted i landet, skal oppdraget overføres til friomsorgskontoret på vedkommendes nye oppholdssted, og iverksettes som bestemt for nye oppdrag. Hvis prøveløslatte gis adgang til å ta opphold i annet nordisk land, gjelder lov om fullbyrding av nordiske dommer på straff av 15. november 1963, jf. forskrift om fullbyrding av nordiske dommer på straff mv.

Friomsorgen skal i god tid før prøveløslatelsen anmodes om å avgjøre hvilken saksbehandler som skal ha ansvar for prøveløslatte og eventuelt oppnevne annen kontaktperson i tillegg ("oppnevnt kontaktperson", se over). Leder av fengsel kan etter samråd med domfelte gi forslag til slik oppnevnt kontaktperson. Saksbehandler i friomsorgen og eventuelt oppnevnt kontaktperson bør ved behov besøke domfelte i fengselet før løslatelsen. Fengselet skal gi friomsorgen nødvendige opplysninger om domfelte og hans forhold ved utlån av saksdokumenter, fullbyrdesjournal eller på annen egnet måte.

43.8 Løslatelsesskjema. Påtegning i rettsboken. Retur av straffesaksdokumenter

Ved prøveløslatelsen skal domfelte overleveres et løslatelsesskjema i utfylt stand. Vilkår, forutsetninger og de øvrige aktuelle bestemmelser, skal fremgå av skjemaet, gjennomgås med domfelte og innskjerpes for ham. Domfelte skal gjøres kjent med følgene av brudd. Domfelte skal underskrive skjemaet, slik at han bekrefter at han er blitt gjort kjent med vilkårene og de aktuelle bestemmelsene. Friomsorgen, eventuell oppnevnt kontaktpersonen, og politiet skal på forhånd motta et eksemplar av meldingen.

Løslates domfelte ved endt tid eller uten vilkår, fører leder av fengsel påtegning om gjennomføringen, med opplysning om gjennomføringens begynnelse og avslutning, i rettsboken, forelegget eller på vedkommende dokument som inneholder fullbyrdesordre fra påtalemyndigheten. Kopi av påtegningen sendes domfelte. Saksdokumentene returneres politiet.

Dersom domfelte prøveløslates med vilkår om møteplikt for friomsorgen, skal saksdokumentene sendes fra fengselet til vedkommende friomsorgskontor.

Påtegningene nevnt over gjøres av leder av friomsorgskontor, og kopi sendes til fengselet og til domfelte. Friomsorgen returnerer saksdokumentene til politiet.

43.9 Praktiske rutiner i forbindelse med løslatelsen

Ved løslatelsen skal domfelte få utlevert sine private klær og eiendeler mot kvittering. Eventuelle beslag som ikke er sendt politiet, skal utleveres.

Domfelte skal pålegges å reise til det sted hvor han skal ta opphold, dersom det er satt vilkår om det. Fengselet skal på forhånd ha sørget for at det er kjøpt billett for reisen til oppholdsstedet, unntatt hvis det dreier seg om helt korte avstander.

En domfelt som på løslatelsestidspunktet er anbrakt utenfor fengselet - for eksempel i medhold av straffegjennomføringsloven § 12 - besluttet løslatt uten å føres tilbake til fengselet. Ved behov skal fengselet medvirke til at domfelte får hensiktsmessig bopel og arbeid.

43.10 Meldinger om domfelte

Bestemmelsene i retningslinjene til straffegjennomføringsloven § 11 punkt 11.7 om meldinger om innsatte gjelder tilsvarende så langt de passer.